

मार्कण्डेय उवाच ।

“तामादाय ततो भूपः स्वमेव नगरं ययौ ।
तस्मादजायत सुतो रेवता रैवतो मनुः ॥
समेतः सकले धर्मेभ्यो नैवैरपराजितः ।
विज्ञाताखिलशास्त्रार्थो वेदविद्यार्थशास्त्रवित् ॥
तस्य मन्वन्तरे देवान् सुनिदेवैर्नृपार्थिवान् ।
कथ्यमानान्मया ब्रह्मन् । निबोध सुसमाहितः ॥
सुमेधसस्तत्र देवास्तथा भूपतयो द्विज ! ।
वेङ्कट्यामिताभश्चतुर्दश चतुर्दश ॥
तेषां देवगणानानु चतुर्णांमपि चेश्वर ! ।
नाम्ना विभुरभूद्विन्दः शतयज्ञोपलक्षकः ॥
हिरण्यलोमा वेदश्रीर्हृद्वाहुस्तथापरः ।
वेदवाहुः सुधामा च पर्जन्यश्च महासुनिः ॥
वशिष्ठश्च महाभागो वेदवेदान्तपारगः ।
एते सप्तर्वयश्चासन् रैवतस्यान्तरे मनोः ॥
बलवन्मुर्महावीर्यः सुयष्ट्यस्तथापरः ।
सत्यक्राद्यास्तथैवासन् रैवतस्य मनोः सुताः ॥
रैवतान्तास्तु मनवः कथिता ये मया तव ।
स्वायम्भुवाश्रया स्मृते स्वारोचिषन्तै मनुम् ॥”
अस्यान्यद्विवरणं तत्रैव द्रष्टव्यम् । ६ चाक्षुषः ।
यथा, तत्रैव ७६ अध्याये ।
“तस्य मन्वन्तरेऽस्य येऽन्तरविदशा द्विज ! ।
ये चर्षयस्तथैवेन्द्रो ये सुताश्चास्य तान् द्रष्टुम् ॥
आर्या नाम सुरास्तत्र तेषामेकोऽष्टको गणः ।
प्रख्यातकर्म्मणां विप । यज्ञे ह्ययमुजामयम् ॥
प्रख्यातबलवीर्याणां प्रभामखण्डुर्दशाम् ।
द्वितीयश्च प्रख्यातो देवानामष्टको गणः ॥
तथैवाष्टक एवान्यो भयाख्यो देवतागणः ।
चतुर्थश्च गणस्तत्र यूयगाख्यस्तथाष्टकः ॥
खेखसंज्ञास्तथैवान्ये तत्र मन्वन्तरे द्विज ! ।
पञ्चमे च गणे देवास्तत्संज्ञा ह्यन्तराश्विनः ॥
शतं क्रतूनामाहृत्य यस्तेषामधिपोऽभवत् ।
मणोजवस्तथैवेन्द्रः संख्यातो यज्ञभागशुक् ॥
सुमेधा विरजाश्चैव हविष्ठाशुसतो मधुः ।
अतिनामा सहिष्णुश्च सप्ताचम्रित चर्षयः ॥
उरुपुत्रश्चतुर्गुणप्रसूताः सुमहाबलाः ।
चाक्षुषस्य मनोः पुत्राः एथिवीपतयोऽभवन् ॥”
अस्यान्यद्विवरणं तत्रैवाध्याये द्रष्टव्यम् । ७ वैव-
स्वतः । यथा, तत्रैव ७६ अध्याये ।

मार्कण्डेय उवाच ।

“आदित्या वसवो रुद्राः साध्या विश्वे मरुद्गणाः ।
भृगवोऽङ्गिरसश्चाष्टौ यज्ञ देवगणाः स्मृताः ॥
आदित्या वसवो रुद्रा विज्ञेया कश्यपात्मजाः ।
साध्याश्च वसवो विश्वे धर्मपुत्रगणास्तथाः ॥
भृगोस्तु भृगवो देवाः पुत्रा ह्यङ्गिरसः सुताः ।
एष सर्गश्च मारीचो विज्ञेयः साम्युताधिपः ॥
ऊर्जस्वी नाम चैवेन्द्रो महात्मा यज्ञभागशुक् ।
अतीतानागतो ये च वर्तन्ते साम्युतश्च ये ॥
सर्वे ते त्रिदशेन्द्रास्तु विज्ञेयास्तुल्यलक्षणाः ।
सहस्राक्षः कुलिशिनः सर्व एव पुरन्दराः ॥
मघवन्तो दृषाः सर्वे द्रष्टृणो गजगामिनः ।
ते शतक्रतवः सर्वे भूताभिभवतेजसः ॥

धर्माद्यैः कारणैः शुद्धैराधिपत्यगुणान्विताः ।
भूतभयभयवन्नाथाः श्रेष्ठ्य चेतत् त्रयं द्विज ! ॥
भूर्लोकोऽयं स्मृतो भूमिरन्तरीक्षं दिवः स्मृतम् ।
दिवास्वस्व तथा स्वर्गस्त्वैकोऽव्यमिति गद्यते ॥
अग्निश्चैव वशिष्ठश्च काश्यपश्च महाहृदिः ।
गौतमश्च भरद्वाजो विश्वामित्रोऽथ कौशिकः ॥
तथैव पुत्रो भगवाद्भृचीकश्च महात्मनः ।
जमदग्निस्तु सप्तैते सुनयोऽत्र तथान्तरे ॥
इक्ष्वाकुर्नाभगश्चैव हृष्टशर्मातिरेव च ।
नरिष्यन्तश्च विख्यातो नाभगो हृष्ट एव च ॥
कुरुष्वश्च पुष्यश्च वसुमान् लोकाविभुतः ।
मनोर्वैवस्वतस्ते नव पुत्राः प्रकीर्तिताः ॥
वैषस्वतमिदं ब्रह्मन् । कथितन्ते मयान्तरम् ।
अस्मिन् श्रुते नरः सद्यः पठिते चैव सत्तम ! ।
तुच्यते पातकैः सर्वैः पुण्यश्च महद्भुते ॥”
अस्यान्यद्विवरणं ७७-७८ अध्याययोर्द्रष्टव्यम् ।
८ सावर्णिः । यथा, तत्रैव ८० अध्याये ।

मार्कण्डेय उवाच ।

“कथितस्तत्र सावर्णिश्चायासंज्ञासुतश्च यः ।
पूर्वजस्य मनोस्तुत्याः सं मनुर्भविताष्टमः ॥
रामो आसौ गालवश्च दीप्तिमान् क्षप एव च ।
ऋष्यशृङ्गस्तथा द्रोणिस्तत्र सप्तर्वयोऽभवन् ॥
सुतपाश्चामिताभाश्च सुखाश्चैव त्रिधा सुराः ।
विंशकः कथिताश्चैषां त्रयाणां त्रिगुणो गणः ॥
तपस्तपश्च श्रृङ्गश्च द्युतिर्ह्यतिः प्रभाकरः ।
प्रभासो ह्यतिथो धर्मस्तेजोरश्मिश्च वक्रतुः ॥
हत्वाहिकस्तु सुतपा देवानां विंशको गणः ।
प्रभुर्विभुर्विभासाद्वक्ष्याम्यो विंशको गणः ॥
सुराश्चामितानानु तृतीयमपि मे द्रष्टुम् ।
हमो दान्तो ऋतः सोमो विन्तादाश्चैव विंशतिः ॥
सुखा स्मृते समाख्याता देवा मन्वन्तराधिपाः ॥
मारीचश्चैव ते पुत्राः काश्यपस्य प्रजापतेः ॥
भविष्याश्च भविष्यन्ति सावर्णस्यान्तरे मनोः ।
तेषामिन्द्रो भविष्यस्तु बलिर्वैरोचनिर्मने ॥
पाताल आसी योऽद्यापि देवः समयवन्धनः ।
विरजाश्चावैरौरश्च निर्मोहः सद्यवाक् क्षतिः ॥
विष्वाद्याश्चैव तनयाः सावर्णस्य मनोर्दृपाः ॥”
अस्यान्यद्विवरणं तत्रैव ८१-८३ अध्यायेषु द्रष्ट-
व्यम् । ९ दक्षसावर्णिः । यथा, तत्रैव ८४ अध्याये ।

“दक्षपुत्रश्च सावर्णो भावी यो नवमो मनुः ।
कथयामि मनोस्तस्य ये देवा सुनयो दृपाः ॥
पारामरीषिभगांश्च सुधर्मांस्तथा सुराः ।
एते त्रिधा भविष्यन्ति सर्वे द्वादशका गणाः ॥
तेषामिन्द्रो भविष्यस्तु सहस्राक्षो महाबलः ।
साम्युतं कार्त्तिकेयो यो वङ्गपुत्रः यज्जाननः ॥
अहुतो नाम शक्रोऽसौ भावी तस्यान्तरे मनोः ।
मेधातिथिर्वसुः सख्यो ज्योतिष्मान् द्युतिर्मास्तथा ॥
सप्तर्वयोऽन्यः सवलस्तथाप्यो ह्ययवाहनः ।
हृष्टकेतुर्वह्निः पञ्चहस्तो निरामयः ।
एषुश्रवास्तथार्चिष्मान् भूदुरिन्वो दृष्टद्वयः ॥
एते दृपसुतास्तस्य दक्षपुत्रस्य वै दृपाः ॥”

१० ब्रह्मसावर्णिः । यथा, तत्रैव ८४ अध्याये ।
“मनोस्तु दक्षमस्यान्यश्चैव मन्वन्तरं द्विज ! ॥
मन्वन्तरे च दक्षमे ब्रह्मपुत्रस्य धीमतः ।
सुखासीना निरुद्धाश्च त्रिःप्रकाराः सुराः ॥

स्मृताः ।

शतसंख्या हि ते देवा भविष्या भाविनो मनोः ।
यत् प्राणिनां शतं भावि तद्देवानां तदा शतम् ॥
शान्तिरिन्द्रस्तथा भावी सर्वैरिन्द्रगुणैर्धृतः ।
सप्तर्वींस्तान् निबोध त्वं ये भविष्यन्ति वै तदा ॥
आपोऽर्निहैविष्वाश्च सुहृतो सत्य एव च ।
नाभागोऽप्रतिमश्चैव वाशिष्ठश्चैव सप्तमः ॥
सुक्षेत्रक्षोत्तमौजाश्च भूमिसेनश्च वीर्यवान् ।
शतानीकोऽथ दृषभो ह्यनमित्रो जयद्रथः ॥
भूरिदुम्नः सुपर्वा च तस्यैते तनया मनोः ॥”
११ धर्मसावर्णिः । यथा, तत्रैव ।

“भविष्या धर्मपुत्रस्य सावर्णस्यान्तरं द्रष्टुम् ॥
विहङ्गमाः कामगाश्च निर्माणरतयस्तथा ।
त्रिःप्रकारा भविष्यन्ति एकैकस्मिंशतो गणाः ॥
मासर्तुर्दिवसा ये तु निर्माणपतयस्तु ते ।
विहङ्गमा रात्रयोऽथ मौजूताः कामगा गणाः ॥
इन्द्रो दृषाख्यो भविता तेषां प्रख्यातविक्रमः ।
हविष्वाश्च वरिष्ठश्च ऋष्टिरन्यस्तथावृषिः ॥
निश्वरश्चानवश्चैव विष्टिष्वान्यो महासुनिः ।
सप्तर्वयोऽन्तरे तस्मिन्नधिदेवश्च सप्तमः ॥
सर्वजगः सुशर्मा च देवानीकः पुरुङ्गहः ।
जैमधग्वो दृढाशुश्च भाविनस्तत्सुता दृपाः ॥”

१२ रुद्रसावर्णिः । यथा, तत्रैव ।
“द्वादशे रुद्रपुत्रस्य प्राप्ते मन्वन्तरे मनोः ।
सावर्णास्तस्य ये देवा सुनयश्च द्रष्टव्यं तान् ॥
सुधर्माणः सुमनसो हरिता रोहितास्तथा ।
सुवर्णाश्च सुरास्तत्र पञ्चैते दशका गणाः ॥
तेषामिन्द्रस्तु विज्ञेय ऋतधामा महाबलः ।
सर्वैरिन्द्रगुणैर्धृतः सप्तर्वीर्नपि मे द्रष्टुम् ॥
द्युतिस्तपस्वी सुतपास्तपोऽर्निहैविष्टो निधिः ।
तपोरतिस्तथैवान्यः सप्तमस्तु तपोहृतिः ॥
देववातुपदेवश्च देवश्रेष्ठो विदूरथः ।
मित्रवान् मित्रविन्दश्च भाविनस्तत्सुता ॥”

दृपाः ॥”

१३ रौच्यः । यथा, तत्रैव ।
“त्रयोदशस्य पण्याये रौचास्तस्य मनोः सुतान् ।
सप्तर्वींश्च दृपांश्चैव गदतो मे निशामय ॥
सुधर्माणः सुरास्तत्र सुकर्मांस्तथापरैः ।
सुशर्माणः सुरा स्मृते समस्ता सुनिसत्तम ! ॥
महाबलो महावीर्यस्तेषामिन्द्रो दिवस्ततिः ।
भविष्यानय सप्तर्वीन् गदतो मे निशामय ॥
हृतिमानवयश्चैव तत्सुदर्शो निरुत्सुकः ।
निर्मोहः सुतपाश्चाप्यो निष्ककम्पश्च सप्तमः ॥
चित्रसेनो विचित्रश्च नयतिर्निर्मथो दृढः ।
सुनेजः शतवृद्धिश्च सुव्रतश्चैव तत्सुताः ॥”
१४ भौत्यः । यथा, तत्रैव १०० अध्याये ।
“भौत्यो नाम मनुस्तस्य पुत्रो भूतेरजायत ।
तस्य मन्वन्तरे देवावृषीन् भूपांश्च मे द्रष्टुम् ॥